

Mačja ušesa

✍ in 🐝 Dušan Klenovšek*

Kaj varujemo? Mačja ušesa? Je to kakšna šala ali celo pomota? Mnogi med ljubitelji avtohtonega rastlinstva se ob takem uvodu le nasmehnejo, saj se za tem rodovnim imenom skriva ena najzanimivejših skupin orhidej pri nas. Po videzu in še bolj po načinu razmnoževanja.

Preko 70 vrst orhidej (kukavičevk) uspeva pri nas – od travnikov do gozdov, od suhih do mokrotnih rastišč. Rod mačjih ušes (*Ophrys*) je pri nas zastopan le s sedmimi predstavniki, že na Hrvaškem in v Italiji jih je veliko več. Cvetovi so s svojo obliko in barvitostjo vsaj enakovredni v cvetličarnah prodajanim tropskim vrstam orhidej, le da so manjši. Mogoče pa je to celo dobro, saj tako niso zanimivi za gojitelje.

Vse naše vrste mačjih ušes uspevajo na suhih travnatih površinah z revno travno rušo. Prvo

med njimi zacveti osjeliko mačje uho. Zakaj osjeliko? Naše oči (in možgani) tudi ob pozornem opazovanju v cvetu ne prepoznajo osje samice. Za osje samce to ne velja. Najprej jih med letom v bližini cvetoče rastline pritegne njegov vonj, ki »posnema« vonj samice. Vonju sledijo vse do rastline. Z mozaičnimi očmi, ki so značilne za žuželke, vidijo precej drugače (z našega vidika gledano slabše), zato cvet zamenjajo z godno samico. Pristanejo na njem in se skušajo pariti. Pri tem se na njihovo telo prilepita lepljiva polinarija, polna cvetnega prahu. Po neuspešnem poskusu oploditve samec odleti, a ga kmalu spet premami vonj druge »samice«. Sedaj zgodbo že poznamo, le da pri ponovnem poskusu parjenja »odda« cvetni prah s prejšnjega cveta. Na tak način rastlina poskrbi, da bo njen cvetni prah gotovo prenesen na istovrstni cvet. Za svoje posredovanje žuželka ni nagrajena, a tudi hude škode ne utrpi.

* Zavod RS za varstvo narave

Čebeljeliko. Dva »paketa« peloda čakata čebeljega snubca.

Podobne zgodbe veljajo za druga pri nas najbolj razširjena mačja ušesa – muholiko, čmrljeliko in čebeljeliko. Že njihova vrstna imena nam razkrijejo, kateri vrsti žuželke je cvet po obliki, barvi in vonju najbolj podoben. V novejšem času je bilo sicer na slovenskem ozemlju najdenih še nekaj vrst, ki uspevajo le na redkih lokalitetah, predvsem na Primorskem.

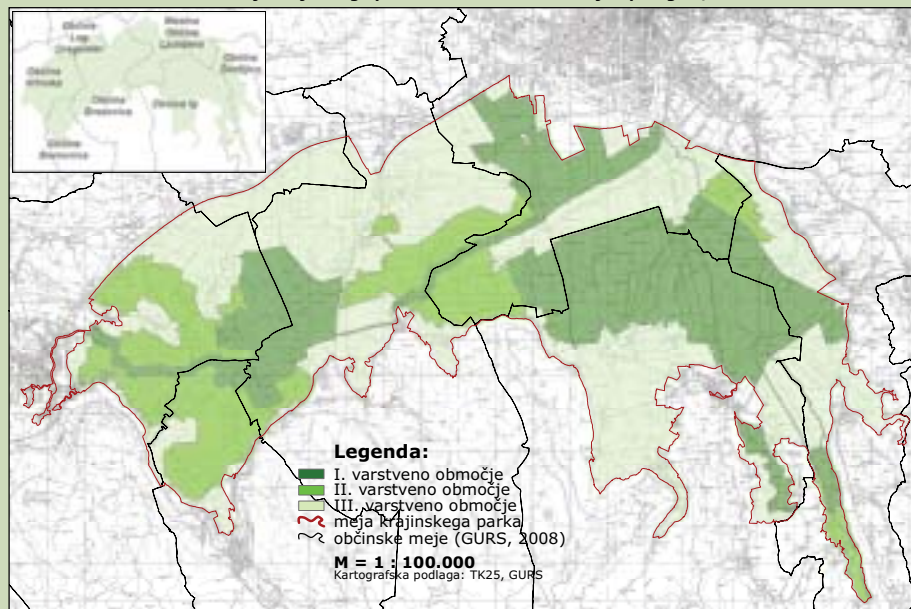
Pri rodu mačjih ušes je varovanje učinkovito le, če varujemo njihovo življenjsko okolje (habitat). Suhi, s travinjem borni travniki so v današnjem času zelo ogroženi. Prevladujeta dve glavni grožnji. Zaradi opuščanja košnje se mnogi med njimi zaraščajo z grmovno in kasneje drevesno vegetacijo. Druga grožnja je v tem, da skušamo tak travnik spremeniti v »donosnejšega«, običajno z gnojenjem, neredko tudi z dovažanjem zemljine, ravnanjem terena in sejanjem travnih mešanic. Marsikateri izmed z orhidejami bogatih travnikov se nahaja tudi znotraj območij Nature 2000. Za njihovo ohranjanje je preko LIFE-projektov in kmetijskih nadomestil mogoče pridobiti tudi finančna sredstva, ki lastniku nadomestijo izgubo dohodka zaradi ohranjanja njihove tradicionalne rabe. ○

Osjeliko. Le kateri osji samec se lahko upre dvema samicama hkrati?

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA OKOLJE IN PROSTOR

Uredba o Krajinskem parku Ljubljansko barje (oktober 2008)
Meje krajinskega parka in varstvenih območij - priloga 2/1

Zemljevid sodi k članku Krajinski park Ljubljansko barje